

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Cân Okur Fâtih

جان اوقور فاتح

۱۱ محرم ۱۴۴۸

Kurbân

قربان

“Âşık cânı âna kurbân gerektir”

عشق جانى آكا قربان كر كدر

İçerden dışarı doğru gerçekleşen bir örüm ile dışardan içeri doğru gerçekleşen bir örüm arasındaki farka dair konuşmak için evvela açıklığa getirmemiz gereken; üzerine bahis kurduğumuz düşünümün —gayet tabii her nevi düşünümün—öncesinde düşünen varlık olarak tasavvur ettiğimiz insanın hayatını içerden dışarı doğru mu yoksa dışardan içeri doğru mu yaşadığı olmalıdır. Söz gelimi mevzu bahis konuşan mahlukat bir düşünce üretmek üzere harekete koyulduğunda, onun düşüncesini belirleyen ana hususları göz önünde bulundurmaksızın fikriyatına dair akıl yürütecek olursak gözden kaçırdıklarımız öne sürdüklerimizi taban tabana çürütecektir. Belirleyici unsurları hesaba katmadığımızda biz her ne kadar onları fark edip bir kavrayışa sokamıyor, adına da kavram diyemiyor olsak dahi, kavrayışa sokulamadığı yerden faaliyetine devam edecek ve hâliyle sonuçlar üzerinde kaçınılmaz bir etkide bulunacaktır.

Gözden kaçırdığımız ve belki de ihmal ettiğimiz bu hususların düşüncenin de gayrısında kendi yaşamlarımızı da belirlediğini ki hatta sarıp kuşattığını tam da bu sebepten ötürü görülmesi gerekeni göremeyip, hesaba katılması gerekeni hesaba dahil edemediğimizi görürüz. Belki de bu sebeple, iki cihan harbi arasında yazmış olduğu varlık ve zaman adlı ontoloji’de (varlık bilimi) bu hususa dikkat çekerek Batı felsefesine sert bir darbe indiren Heidegger’e değmeden felsefe yapmak zorlaşmıştır, bir zamanlar Kant’a değmeden akla dair bahis yürütmek nasıl zor olmuşsa bugün de Heidegger, modern —yahut postmodern— aklın kabul gördüğü sahnede kendinden bahsettirmeksizin fikir alanına söz taşınmasını engeller bir konuma gelmiştir. Her ne kadar bir zamanlar Henry Corbin, Martin Heidegger’e “sizden önce bu fikirleri ileri

sürmüş birine rastladım, bu kişi bir Müslüman, İşrak Felsefesi'nin kurucularından Sührerverdi.” Demiş olsa dahi İslamî olanın her türlü ışık alanından tecrit edilmiş olmasından kaynaklı olarak bu böyledir.

Bunun için de elbette tartışmayı genişletmeden önce başta neşredilmiş metinlerde vurguladığımız noktayı akla getirmemiz gerekir; hem kendi alanımız olan can çözümünün kayda değer bir sonuç vermesi bahsinde hem de olası bir topluma yönelik değişimin tohum vermesinde değişimin her zaman merkezden muhite doğru olması bir gereklilikten öte bir zorunluluk olarak karşımıza çıkar. (içerden dışarıya, baştan sona, merkezden muhite doğru.). Söylemek dile kolay fakat, aklın yahut kalbin yolu bir ise bu birlik —eş-benzerlik— mantığın zemininde de aklın zemininde de onu yerli yerine oturtmamızı talep eder bizden. Bu sebeple tam da bu düşünceyi işleyip, çözüp, serimlediğimizde okuyup bir konuşulmaya değer bir konuşlanmaya sabitlediğimizde izlememiz gereken yol yine bahsettiğimiz üzere içerden, en içerden dışarıya, en dışarıya doğru olmak zorundadır.

Günümüzde hangi düşün alanı söz konusu olursa olsun, kendimiz zaten hali hazırda başımızda bizler için düşünülmüş, biçilmiş bir düşünce yapısını taşıdığımız için baktığımız yerden bir başkasının görmemizi istediğini görüyoruz. Çünkü kendimizi gördüğümüz bir başkalarının bakışı okul, aile, eş, dost aklınıza kim gelirse gelsin; yine gücü elinde bulunduran ve o zamanın hakim gücünün ışıttığı alanda kendine bir varlık bulan bakıştan kökleniyor. Bizlere bakıldığını gördüğümüz ve o bakışı bir ışığa getirdiğimiz yaşam hâli, çoktan bir başka bakış ihtimalini gözden ırak tutuyor —kavrayışa sokulamayan, henüz anlaşılamayan, onaylanmamış bir yerde— ve hakim gücün bakışında şekillenmiş olanı gün yüzüne getiriyor —kavranabilir, anlaşılabilir ve onaylanabilir bir vaziyette. Daha açık bir ifadeyle insanın ve ona dair her türlü düşünümün felsefenin, bilimin, kavramlarla —kavrayışa sokulmuş olanlarla— ilerlediği yanılışına kapılıyor. Onun icrasında ve bir sonuç vermesinde ana etkenin, ki hatta bir kavramın kavrayışa sokulmasında dahi belirleyici olan etkenin “kavrayışa sokulamayan” olduğunu ihmal ediyoruz. Başka metinlerde atıfta bulunduğumuz karanlıkta gayb edilen anahtarı aydınlıkta arama ahmaklığı burada da peşimizi bırakmıyor.

Şunu sormaya hakkınız var, kavrayışa sokulamayanı kavrayışa soktuğumuzda adına kavrayış diyor ve onu düşün alanında bir kavram olarak sabitliyorsak, o kavramlar üzerinden bir teknik icra edip yine tam haliyle kavrayışa sokamadığımız bir gerçeklikte test ediyorsak; bir zamanlar bizler için dile, ada gelememiş olanı birileri zaten çoktan gün yüzüne çıkarmış ve böylelikle icra edeceğimiz gerçekliğin sınırlarına dair bir fikir yürümüşse o zaman şu derinden acısını duyumsadığımız ve kayıtsız kalamadığımız zamanlarda muhtariyetten, iradedden bahsetmek kimin ne haddine? İşte söz konusu haddi de hali hazırda belirleyen birileri olduğunu gördüğümüzde işimizin daha da zorlaştığını görebiliriz. Fakat önceki metinlerde de ısrarla vurguladığımız hem milletin hem

de bireyin şuur/bilinç alanını belirleyen şairler/aşıklar ve efendiler olduğu gerçeği yeniden gün yüzüne çıkıyor.

Burada bir yanıyla şuna açıklık getirmek anlamlı olacaktır ki şair yahut yasa koyucu olarak can çözümü alan yazınından bile geldiğimiz efendinin hem tekil hem de çoğul anlamda insanın sınırlarını çizdiğini ve böylelikle onun/onların en geniş manasıyla arzusunun düğümlerini ördüğünü, dürtünün hamurunu mayaladığını ve sonuç olarak irade olduğunu varsaydığımız seçeneklerin de tam da buradan köklenerek gün yüzüne geldiğini görürüz, yani insanın yahut toplumların iradesinden bahsetmeksizin şair ve efendilerin gayri iradesinden ve böylelikle iradeleşmiş olandan bahsetmemiz gerekir. Bu da hem insanın hem de insan toplumlarının (toplumların) görüş, fikir ve arzu alanını en genel çerçevede şair ve efendilerin kavrayışa sokulamayan bir mahalde kavrayışa sokup açtıkları bir ufukta belirlediğini görürüz.

Ne diyordu şair; şairler varlığın en tehlikeli vadilerine inmeleriyle bilinirler. Aynı zamanda biz bugün biliyoruz ki varlığa dair bir fikir yürütmekten tutalım günlük hayattaki en ufak kararımızı alacağımız ana değin varalım, tüm bunları iradi bir yerden icra edebilmek için kuşkusuz varlığın en derin vadilerine inmiş olmanın gerekliliğiyle karşılaşırız. Şaşırtıcı bir biçimde görürüz ki insanların herbiri o vadilerde —belki burada ana rahmine düştüğümüzden gün yüzüne çıkana değin geçirdiğimiz anlam ve zamandan öte olduğunu varsayageldiğimiz vakti düşünebiliriz— bir zamanlar bulunmuş olsalar dahi birçoğu, varılacak yerin kaygı vericiliğinden, uyandıracağı dehşetli korkudan yahut diğer bütün duygu ve hâllerin en yoğun sınırlarında cereyan etmesinden dolayı ısrarla geri durduğundan o topraklara adım atmamış böylece kendi şuur alanında karanlıkta kalmış bir başkasının ışığı peşinden koşar bulmuştur kendini.

Söz konusu mahalle; yersiz, yurtsuz ve henüz konuşlanılamamış, konamamış, konuşamamış olduğu yere; âna taşınmadığı için anlama ve anlama taşınmadığı için de zamana kasten sirayet etmediği “belki de gerçeğin aleniyet kazanmadığı” mahâlde dönmek istemez. Bunun yerine kendine bir şair, şiar, efendi, yasa bulur ve büsbütün sarılır ve fakat sarıldığını bilmez. Nasıl kendini bir bebek doğduğu vakit ana kucağında buluyor ise, rahimden gün yüzüne geldiğinde artık kendini bir başkasının bakışında ve tam da ona olan muhtaçlığıyla birlikte yaşıyor buluyorsa, bebeğin memeye ve anneye yapıştığı onunla hala bir olduğu hülyasında anlam ve zaman idrakından/aklından uzak olduğu zamanlarda tutunabiliyorsa; yetişkin olduğunu varsaydığımız insanların dile geçişi de toplumların kendilerine bir bilinç/şuur alanı tayin etmeleri de benzer bir şekilde gerçekleşir.

Daha önceki metinlerde vurguladığımız üzere, Lacan’ın Freud’un kuramından ödünç alıp şekillendirdiği, efendinin yahut şairin işlevine dair sözün ki hatta son raddede harfin yerini sabitlediği mahalde buluruz kendimizi; tam anlamlandırılmayanın/tamamlanamayanın anlamlandırılmış/tamamlanmış

olduğu bir zeminde. Bu bağlamda Sigmund Freud psikanaliz kuramının temel notka-i istinadı hâline getirdiği birincil bastırmayı hatırlamamız gerekir ki bilinçdışı mefhumunun tam da burada peydâ olup zamanda zuhur ettiğini dikkate alırsak, ondan hareketle meydana gelecek diğer bütün bastırmaların tam da burayla ilişkisi bakımından bir yere yerleştiğini/taşındığını söyleyebiliriz. Freud’ca “Vorstellungsrepräsentanz/yerini tutanın yerini tutanı” olarak adlandırılmış olan bu nokta, Lacan için anlamlandırılammış olanı âna getirip anlam ve zamana taşıyarak, “daha önce tamamlanamayan/tam anlamlandırılammayan’a” vekalet ettiği, onun vârisi olduğu bir yerde durur.

İşte mevzu bahis husus şairin şuuruyla efendinin bilgisi yahut bilinciyle şekillenen arzu örümleri/anlamlayan zincirleri birincil bastırma olarak kastettiğimiz yerde bir “baş anlamlayan’a” ihtiyaç duyar; hâliyle yukarda bahsettiğimiz üzere diğer bütün bastırmalar dahi baş anlamlayanın etkisi olmaksızın hiçbir faaliyet gösteremeyecek vuku bulamayacaktır. (Burada yeniden uzun uzadıya tartışmak istemiyorum, baş’tan bahsettiğimizde sözü yani kılıcı elinde bulunduranların onu nasıl ele geçirdiğini ve başı kaybedenlerin —aklı başından yitenlerin— aklınıza gelebilecek her nevi cinsi münasebeti düşünerekten başlarına nasıl çöktüğünü hayal etmeye koyulabilirsiniz. O da sizi söz alanındaki hakimiyetin değişmesiyle birlikte, en derinden bir adlandırmanın sirayet ettiği ve edeceği arzu, anlam ve dürtünün nasıl olup da en derinden yoğrulduğuna götürecektir. Bu yalnızca ferdi yaşamlarımızda kalmakla sınırlı olmayacak gayet tabii toplum hayatına da etki edecektir, başın elden gittiği gövdeden ayrıldığı yere yeni bir ahlaki belirleyici bir baş vekalet edecektir.) Bu da bizim yukarda kastettiğimiz kavrayışın esasen bir kavrayışa sokulamayana dair bahis yürütüldüğü anlamını daha da genişletir; can çözümü bahsinde de her iki ustanın da söz alanından ödünç alıp kendi lisânımızda izahına giriştiğimiz nokta bir anlamıyla şuna işaret eder ki; efendi ya da şairin “tam anlamlandırılammayan deliğe/tamamlanamayacak olan’a” dair yürüttükleri fikir, kavrayışa sokup bir durak noktası olarak diktikleri bir varlığın gediğine/yarığına işaret edecektir.

Son tahlilde insan olarak tariflediğimiz mahlukat bir gediğin üzerine yerleşir bulur kendini, eksikliğin yahut yarığın —her anlamıyla düşünün— “sözde dikilmesiyle/mühürlenmesiyle” birlikte ancak konup, konuşlanır ve konuşur bir vaziyete gelir. Tam da bu geline nokta hatırlamamız gerekir ki daha önceki bir başlıkta (babayı öldürür başını alırlar) bizim bugün şair ya da efendi olarak sözünü ettiğimiz gediğin yahut yarığın dikicileri nasıl olup da Lacan’da veya Freud’da bir babaya —kabaca bir insan Tanrı’ya— karşılık geliyor ve sonraları en azından 80’li yıllarda kurduğu ekolü kapatmadan önce Lacan’a derin bir vicdan azabıyla “ben Freud ya da Marx gibi Kilise’ye baba-tanrıya biat ederek varlığın gediğini doldurmak istemiyorum, Tanrı ya da baba olmak istemiyorum, şair yahut efendi olabilir” gibi bir sözü ettiriyorsa; gerçekliğin değil, hakikatin kurulduğu değil olduğu/olageldiği yere işaret ediyoruzdur.

(Ayrıca tuhaftır ki aklın ve kalbin yolu birdir madem diyerekten ifadeye girecek olursak, mâlum yarığı ancak söz alanında sözde bir veraset ile ikame edebiliyor ve bu verasete ancak bir vâris tayin etmekle konuşma alanına/söz alanına taşıyabiliyorsak nasıl oluyor da bütün Yahudiler her biri ayrı ayrı birin yerini büsbütün tutabiliyorlar, daha açık bir ifadeyle herbiri Tanrı oluyor da geriye kalanlar onların hizmetine sunulmuş hayvanlar oluyor ve nasıl oluyor da Erich Fromm Tevrat okumanın zararı olmadığını beyan edecekken bu dinin ateizmden çok da bir farkı olmadığını dile getirebiliyor, ya da nasıl oluyor da bir olarak büsbütün gücü elinde tuttuğunu söylediğimiz ve mantıken ondan onun sözüyle peyda olduğumuz yerden yine onu öldürüp sabitleştirecek üçe yaracak bir zemin bulabiliyor, Papa'nın sözünün Tanrı'nın sözü olduğu bir zemine gelebiliyoruz, elbette bir cevabı var tüm bu soruların... Bunların herbiri hayret verici, e hayret duymadan da bir ilâhın varlığına doğru gidemiyoruz nihayetinde, lâh gizlenmiş ve örtünmüş anlamına geliyorken ilâh'ın 'hayret verici' bir anlamı olduğunu görüyoruz; bir hayret daha o vakit; Türkçesiyle yahut Kurân harfiyle yazacak olduğumuzda ise ilâh'ın başına ondan gayrı ilâh olmadığını harf ile mühürlemek için bir baş anlamayan ekleyip ânı kuruyoruz, Allâh diyoruz...). Gerçekliğin gerip çekmeyle belki bir baba işleviyle olan ilişkisine sunduğumuz dikkat hakikat söz konusu olduğunda dilediğimiz kadar gersek de çeksek de onu hareket ettirmeyeceğimiz bir yerde olduğuna, kendi acziyetimizden kaynaklı olarak zaten hali hazırda bizi de kapsayan bir kapsamın içinden peyda olmamız (Haktan gelmiş (evvel Allah) Hakka gider (Âhîr Allah))* hasebiyle bunu yapmanın ne aklın ne kalbin birliğine sığmayacağına, aynı zamanda buna kalkışırsak varlığın gerçeğine değil hakikate bir ihanette bulunmuş olacağımıza delalet eder.

*Permanides, Fragmanlar: birdir benim için, fark etmez nereden başladığım... zira geri döneceğim oraya.

Kendi hakikatinden, hakkı olandan mahrum bırakılmış insan kendini; hakikatin üzerine zoraki kurulmuş olan, ânı ve anlamı ve böylelikle zamanı kuşatan bir baş anlamlayanın tesirini yaşıyorken bulur; arzuyu, anlamı, dürtüyü baştan sona belirleyen bu etkenin farkında olsa da olmasa da onun tesirinden varlığın ıssız vadilerine ineksizin yahut inen birileriyle, ona hakikati söylecek birileriyle bir sevgi bağı/aktarım aşkı kurmaksızın kurtulamaz. Çünkü kimse hakikaten hakikatten mahrum kalmak istemez ve hakikat gerçek gibi insandan insana kılık kıyafet değiştiren çok katmanlı bir anlam dağarcığı olmaksızın daha çok anlayışa/kavrayışa sokulamayan bir yerde ancak ve ancak aktarım aşkıyla birlikte aktarılır; tam da bu sebeple insanın yekpare bir birliği ikame edip dolduramayacağı, deliği büsbütün kapatamayıp, çatlağı onaramayacağı yerde, cinsiyetlenmenin farkının meydâna geldiği yerde kendini bulan insani bir işleve sahip olan babayı, bir Tanrı ile eş değer/bir görmekten tamamen uzak bir yerde konumlanıp onu mevzudan kapı dışarı ettiğimiz noktaya geri döndüğümüzü görürüz.

Freud'un da Lacan'ın ötesinde Türkeli'nde icra edilen can çözümünde daha önce vurguladığımız üzere hakikate ihanet etmiş bir şekilde onu/âni cinsel bir uzuv ile ikame edemeyiz, bu kelimenin tam anlamıyla ahmakçadır, kibirli ve küstahçadır. İlk ahmağın, ilk küstahın, ilk kibrin kime ait olduğunu düşünmek için yine önceki metinlerde aktardığımız ilk suçu işleyinin insan mı yoksa insana secde etmeyen âlimler âlimi bir melek olan iblis (Grekçeden geçmiştir Arapçaya, dia-blos) mi olduğunu akla getirebilirsiniz. Babanın yerine koyduğumuz, "benim iki babam vardır biri Hz. Abdullah biri Hz. İsmail'dir* merhamet yüklü, r'ahmet yüklü, Ahmed'in (SAV) okuyup söylediği, taşıyıp bizi Hakka ilettiği aşktır, aşiktir, ışıktır, şuurdur... Hadi varalım Grekçe tabiriyle tşık diyelik, yine kendi eylem alanımızda dışa attığımız tesadüf anlamı ile onu ikame edemeyecek olsak dahi...

*İngilizceye smile (ismayıl) olarak geçmiştir, Yahudi ve Hristiyan geleneğinde ve kimi İslamî bakışlarda İb-râhîm'in (AS) Allah'a kurbân ettiği İshak'dır fakat ehli sünnet vel cemaat tarafınca daha hâlim selim olması sebebiyle kurbân edilenin İsmail (ra) olduğu nakledilir.

(Yine Lacan'ın yayımlamaktan geri durduğu 63 tarihli Babanın Adları seminerinde İsmail'den bahsetmiştir, İshak'ın İb'rahîm'in tek çocuğu olmadığını o sıralar 14 yaşında olan ve bir köleyle (Hacer) münasabet sonucu dünyaya geldiği söylenen İsmail.)

Ne diyordu Jacques Lacan Arsitoteles yorumlamasında automaton'un ötesindeki tukhe bahsine geldiğinde, gerçek automaton'un ötesinde'dir... Burada niçin benim Türkçe bilmeyen birinin psikanalist olamayacağını söylediğimi görmenizi ısrarla istiyorum. Saffet Murat Tura'nın, ki kendisinin öyle bir iddiası olmasa dahi Türkeli'nde psikanalist olmaya en yakın olanlardan biridir, bunun için Şeyh ve Arzu'yu gözden geçirebilirsiniz, editörlüğünü yaptığı "ötekini dinlemek" adlı seride tercüme edilen 11. seminerde nasıl olup da; anlamı bir kenara bırakın mana itibarıyla automaton'un (ki Lacan buna anlamlayanlar zinciri demiştir) ötesinde Tukhe ile yani gerçekten karşılaşmanın noktasına gelindiğinin yazılması, anlamlayanlar zincirinin ötesini nasıl olup da hakikat değil de "gerçek" anlamına gelir, oturun bunu bir düşünün, hatta kuramın temel taşlarından olan reel kavramının da gülünç bir şekilde nasıl olup "reel olan gerçek" olarak adlandırıldığını. (Başkasının erkânıyla gerdeğe girersen mahsûl sana değil başkasına baba diyecektir, yahut kime baba diyeceğini bilemeyecektir.) Sonra belki aklınıza içinde yaşadığımız topraklarda kendi lisanında konuşan insanlar arasında şaşkınlık veya hayret verici bir olay yaşandığında birinin yek diğerine "hakkatten mi" dediğini getirebilirsiniz, Hakkat ân-ı Kurân okunaklı çehrenin 69. Sûresidir ve El-Hakkat anlam itibarıyla gerçekleşecek olana dikkat çeker, "gün karanlıkla başlar" adlı metni hatırlayacak olursak rahmetli Nasreddin Hoca'yı da anarak, tüm bir canlılar için gerçekleşecek olan "aleniyet kazanmamış olan" hakikat (gerçek değil hakikat) kıyamettir; kıyam etmemizi ister bizden, sâhi İbrahim nasıl kıydı İsmâil'e, nasıl

kıyar insan en sevdiği câna, yahut nasıl olur da bir meyvenin büyüüne kapılır uyar da şeytana en sevdiği yerden kopar düşer, düşünmek lazım.

Gökhan Göbel'in aktardığı hâliyle söyleyecek olursak, zamanın birinde Türkçeyi en özüne çevirmek isteyen aydınlıktan gözleri kör olmuş kıymetli vatanseverlerimiz rahmetli Tarık Buğra'ya sormuşlar, hocam demişler hakikat yerine gerçek desek ne olur ki, ne kaybederiz demişler, o da "hakikati" demiş, hakikati gayb ederiz ona gerçek dersek... Şimdi en başta söylediğimi burada yeniden sizlere hatırlatmak istiyorum, düşündüğünü sandığımız mahlukatın düşüncesini belirleyen köklerden haberdar olmazsak şayet, belirlenen sonuçların gözlemlerimiz dahilinde olduğu yanılgısına kapılırız. Daha modern bir tabir ile deneyici bir yaklaşımla ifade edecek olursak kontrol altında tuttuğumuzu sandığımız "karıştırıcı değişkenleri" birer gerçek olarak varsaydığımız yerden düşünürüz, gerçeği bir kenara bırakın "hakikate" dair söz edildiği ve tüm bu sözlerin ön kabul olarak varsayılp kuramın, tercümenin, eylem alanının bunun üzerine bina edildiği yerde buluruz kendimizi, hesap bir tane bir değildir, sıfıra sıfır, elde sıfırdır... Kuşlatıldığı, işgal edildiği yerden konuşur, düşünür, arzular, ister, eyler yerini her nasıl doldurmak istersek dolduralım üzeri örtülen —ki bu küfür anlamına gelir, gerçeğin değil hakikatin üzerini örtene kâfir, topluluğuna da küffar denir— hakikatin en başta düşünmemiz gereken husus olduğunu yeniden ve yeniden, tekrar ve tekrar görürüz.

Şunu unutmayalım yukarda insani yaşam için yerini doldurma niyetine sıraladığımız bir sürü öncülün herbirinin icrasında kaçınılmaz bir etkide bulunandır hakikat, bir gerçek bina etmek için hakikatin, hakkın gasp edildiği, gayb edildiği bir yerde, hakka geçildiğini bir yerde sahici bir düşünmeden asla ve asla bahsedemeyiz. Hakikatin insanî belirlenimden tamamen uzak olduğunu Lacan'ın sözleriyle duymanızı istememin, daha önceki metinlerde de onun dahi bir yerde adımlarını geri atıp, Sokrates ya da Spinoza ile aynı kaderi paylaşmaktan uzak olduğunu söylememin de bir sebebi var, Babanın Adları adlı seminerin niçin Yahudi olan damadının dindar babasının vefatı üzerine yayımlanabilir oluşunun da mutlaka bir sebebi var. Tüm bu sebebiyet zincirlerine dikkatinizi çekerek, örümü en başından, en içten geçirerek örmeye gayret göstermemin de mu'hakkak, hakkat, hakikaten bir sebebi var, ve bunu, bu sebepleri bilmek herbirimizin anasının ak sütü gibi haktır, helâldir.

Ne diyordu şair; Doğacaktır sana vaad ettiği günler Hakkın. Hakkat, doğacak mı o kün'ler, Kün diyecek mi Kâdir Mevlâ ol deyip de öldüracak mı zaten olmuş olanı?

Yine ne diyordu Şair Türk; olmamış olmaz, olmuş olmamış olmaz... Hey Allah'ın arslanı, ne güzel söylemiş...

Tüm bu sıraladığımız sebepleri göz önünde bulundurmaksızın atıldığımız her nevi söz alanında göreceğimiz ki muhatap bildiğimiz düşünürün/düşünen varlığın hem varlığa dair yürüttüğü ilmi tefekkür hem de günlük yaşamında aldığı sıradan kararlar en derinden şair ya da efendileri tarafından, payına düşen şairliği yahut aşıklığınca belirlenir. Günümüzde modern olarak tabir ettiğimiz insan başlangıç noktasını gözden kaçırdığı ve evvelden olanın doğurabileceği koşulların tam da içinde ve ondan habersiz olduğu için gayri iradî eyler, burası oldukça tehlikeli ve hayvanî bir zemindir. Fransa’da peydâ olan ve gerek kapitalizmin gerek modernizmin temellerinin bir güven alanına taşınması hususunda ona aklî bir zemin teşkil eden kartezyen düşüncede insan için biçilen kefen (assujet) —verilen adlandırma— kul, köle, tebaa hâline getirilmiş anlamına gelir, bunun sebebi tam olarak bu zeminin kimi efendilerce/aşıklarca (!) çoktan belirlenmiş olmasından kaynaklıdır.

Diyoruz ki kavramlar, bunun yalnızca felsefî anlamını kastetmeksizin en genel anlamıyla kavrayışa sokulmuş olandan bahsediyoruz, anlaşılır bir zemine getirilmiş olandır. Bir kavrayışa sokulduğunda; ânda kurulduğuna, zamânın içine taşındığına ve elbette bir ânlam kazandığına şahit oluruz. Ancak onu kavrayışa sokamadığımız-bilinmezliğin ve adlandırılamazlığın mahallinden, dile ve söze henüz taşınmamış olandan aldığımızı, bir numune (vâris) vasıtasıyla âna taşıdığımızı; ve taşırken de hem kavrayışa sokulamayana dair hem de sokulmuş olana dair bir fikir beyân ettiğimizi göz önünde bulundurmamız gerekir. Bu sebeple hem bir şehadet âleminden hem de gaybî bir âlemden bahsettiğimiz daha da aşikâr hâle gelir, bu her ikisi arasında bir engel olduğunu yani tıpkı acı ve tatlı suların yer ve gök arasında birbirine katışmıyor olmasında olduğu gibi arada bir berzah olduğunu; ve insanın da tam burada vuku bulduğunu akılda tutarsak sırasıyla; ins-ü cin, şehadet gayb, kadın erkek arasındaki cinsiyetlenmeyle beraber meydana gelen derin çatlağa yaklaşmış oluruz. (Dikkat edin cinsellikten bahsederken bu kelimenin kökü itibarıyla Anadolu coğrafyasında hem Grekçeden hem İbraniceden hem de Arapçadan kök aldığını görürüz, ins’ânı ve cinnî varlığı, her ikisini beraberinde taşır.)

Son bahse biraz daha açıklık getirmemiz gerekirse, Jacques Lacan’ın önceleri Hegel dersleriyle beraber araladığı öznenin kendine yabancılaşması mefhumunu 60’lı yıllarda derinlemesine çözümlemeye/okumaya giriştiği zaman onun önemle şu noktaya dikkat çektiğini görürüz: cinsiyetlenmek (cinnî’insiyetlenmek) travma yaratıcıdır, cinsiyetlenmiş olmak insan için konuşan bir varlık olmaktır ve konuşmak gerçeği sakatlar, özne kendini cinsiyetlenerek gerçeğe yek pare erişemeyeceği bir yabancılığın içerisinde bulur, yarılmış bir vaziyette. (Burada gerçeği reel anlamındaki gerçek olarak kullanıyorum ilerde daha da genişleteceğiz.). Bunu tercümelerden yola çıkarak olduğu gibi koyuyor olmamızın ve okumasını da yine o Türkî ifadelerden yola çıkarak yapacak olmamızın sebebi psikanaliz değil cân çözümü icra ettiğimizi ve Heidegger’in —yani bir zamanlar rahmetli Sührerverdi’nin— dikkatimizi

çektığı yerden olanı olduğu gibi ifade ettiğimizde her ne kadar zahiri bir anlama sıkışmış gibi görünse de ikincil manada bir batınî ontolojik tavrı kendi içinde taşıdığını hesaba dahil etmemizdendir.

Gündelik ve alelade kullanılan dilde bir varlık felsefesi ontoloji oluşmuş olmasının nedeni de zaten kendini burada gösterir; yukarıda tekrar tekrar vurguladığımız üzere gerek ferdi gerek milli şuur alanı şairlerin/aşıkların açtığı ufukta belirlemekte, onların varlığın en derin vadilerinde bulunmaları ve gayb'den şehadet alemine taşıdıklarıyla birlikte ışıyan bir zemin olmaktadır. Ve biz hâli hazırda kendimizi orada buluruz, ol'mak sağdan sola sırasıyla elif vav ve lâm harfleriyle birlikte yazılır ve Türkçede evvel yazacakken de ol yazacakken da aynı harfleri kullanırız; çoktan düşünüyor olduğunu söylediğimiz varlık, düşünmekten de başka bir şey yapmadığını dürtüye bütünüyle hayvanlar gibi tabii olmadığını söylediğimiz varlık çoktan kendisi için ışımış bir alanda bulur kendini, içine düştüğünü üzerine düşünmeksizin bir gerçeklik kabul ederek düşünen bir varlık olagelir, tam da bu sebeple insanın son-uç'daki düşüncesini göz önünde bulundururken onu çoktan belirleyenleri de göz önünde bulundurmalıyız uyarısını tekrarlıyoruz.

Yarılmış ya da ayrılmış olmak yaratılmış olmak anlamına gelir. İsterseniz big bang ile birlikte gerçekleştiği söylenen ve 2500 yıl öncesinden bir mitologos olmasına rağmen bugünün dünyasının avam zihinlerine zerk olunmuş olan ayrılıktan bahsediyor olalım, isterseniz şeytanın dürtmeleriyle yasak ağaçtaki meyveyi yemesiyle birlikte mahrem yerlerin —cinsiyetlenmenin— belli olacağı ayrılık noktasından, isterseniz de yaşayan bütün insanların bir zamanlar geçirmek zorunda olduğu doğum anında bebeğin anneyle ayrılığından; isterseniz de çok sevdiğiniz, derinden aşık olduğunuz bir sevgili ile ayrıldığınız noktaya; her nereye giderseniz gidin, her neyi düşünürseniz düşünün ayrılmış olmak koşulsuz olarak bir yarığı/yarılmayı beraberinde getiriyorsa, bu yarık kendisiyle birlikte asla kapanmayacak, geri dönüşü olmayan bir yarayı da beraberinde taşır.

Fransız kültürü mimarlarından olan Balzac'ın dikkatimizi çektiği yerden düşünecek olursak, biz insanlar bu dünyada yaşamak için ekmekten sudan ziyade şiire/şuura ihtiyaç duyan varlıklarız ve ekmeksiz susuz günler geçirebilecekken şiirsiz-şuursuz-aşksız tek bir gün dahi geçiremeyiz, mutlaka ve muhakkak bir yâre ihtiyaç duyarız, yaradan'a yâr eden'e ihtiyaç duyarız. İhtiyaçtan da ziyade muhtacız, yukarda bahsettiğimiz ve fakat ilerde açacağımızı söylediğimiz sözceyi Lacan'ın ifadeleriyle değil de Türkî lisânda nasıl bir karşılık bulduyuyla tartışacağımızı söylemiştik o sebeple öznenin yarılmışlığından bahsettiğimizde, cinsiyetlenmek travma yaratıcıdır ifadesini burada tekrarlayabiliriz. Ve elbette gerçeği sakatlar ifadesini de gerçeği yarar şeklinde onarabiliriz, bunu elinize bir taş aldığınızda başka birinin kafasını yarmak anlamında da düşünebilirsiniz yahut yardan uçmak anlamında da, her iki anlamı da gözettiğimizde daha açık seçik bir hâle gelecektir.

Şimdi diyor ki şair bir şiirinde “bende hicrân yarasından da daha derin bir yara var” hicran yarasının hicr ve ân ile birlikte meydâna geldiğini göz önünde bulundurur ve çok sevdiği bir sevgiliyle cinsiyetlendiği bir yerdeki ayrıldığından bahsettiğine dikkat edersek eğer hicran yarasından da daha derin olan bu yaranın tam anlamıyla yukarda kastettiğimiz hâliyle mahrem bölgelerimiz henüz daha belli olmamışken, cinnîsiyetlenmemişken, çoğunlukla elma olarak tasvir edilen ve fakat ânı kur ân okunaklı çehrede ismi zikredilmeyip yasak bir ağacın meyvesi olarak anılan hadiseye geri dönmemiz gerekir. Burası kadının erkeğin ziyadesinde cânın olduğu mahâlle götürür bizi: ne demişti Yûnus Emre “yer gök yaratılmadan (yâr edilmeden), cân bedene girmeden, şeytân lâin olmadan, arş oldu seyrân bana”... nasıl oldu bu, belki de şairin söylediğini şair duyduğu için aynı şuur alanından söyleyegeliyor bunu ve bizde yine şairin söylediğini duyan şairin, aşk eylediği bir yerde, ona aşık olarak mevzûnun kühüne varıyoruz.

Dikkat edin tüm bunlar ancak canlılıkla kâim olabiliyor. Bir zamanlar İstanbul’da pierre loti adıyla anılan kabristanda bir arkadaşımınla gezinirken, onun aslında İstanbul’da ne gibi insanların yattığını söylediğini, buna hayret etmekten kendini alıkoyamadığını, çok büyük şahsiyetlerin bastığı topraklarda bulunduğumuzu söylediğini hatırlıyorum, ve benim de belki bir gafletin içinden olmam sebebiyle ona “e hepsi toprak altında, nihayetinde öldüler, yola çıkmak biz canlılara mahsus” dediğimi hatırlıyorum. Burada gaflet tam anlamıyla yatanların ölü olduğunu düşünmek, olmuş olanlardan olduğunu, harfın yaratımını ihmal ederek, belki daha henüz Türkçenin bana tam sirayet etmediği zamanlarda... Vakti gelince herbiri için ayrı ayrı bir özür beyân ettiğimi nakletmek isterim, rahmet olsun, özür bu arada dilenmez, beyân edilmiş bunu da yeni öğrendim.

Ne diyoruz; şeytân lâin olmadan, şeytan daha lânetlenmeden. Diablos (iblis) henüz daha itaatkar bir kul iken, Âdem (as) daha vücuduna kavuşmamış, canı bedenine girmemiş balçık ve toprak arasında iken, baş cin olarak da bilinen hâris henüz daha onun topraktan ve balçıktan yar edilmiş (yaratılmış) vücûduna haset edip, kendisi hava ve ateşten müteşekkil olduğu için kızgınlaşarak — azgınlaşarak— ona secdeyi reddetmemişken... Arş oldu seyrân bana diyor şair, nasıl oldu bu? İb-râhîm (as) nasıl oldu da canından çok sevdiği candan, İsmail’inden vazgeçti yaradan için, yâri için? İsmail nasıl oldu da rıza gösterdi uzattı boynunu, o bıçak nasıl oldu da kalktı havaya, kesmek üzere boyna doğru yöneldi, tam gerçekleşecekken nasıl oldu da indi o koç? Alaycı şeytânın bir gözü nasıl oldu da İsmail (as) tarafından kör edildi de o gün bugündür kör şeytan olarak anılır oldu? Birleşerek diyebilir miyiz; cinsiyetlenmenin ötesinde, yer ve göğün ötesinde, şeytanın lanetinin ötesinde, bedeninin ötesinde bir birden hemde canlı bir birden bahsedebilir miyiz, birden âniden, ândan (ondan) yapabilir miyiz? Üstesinden gelinemez ayrılığın bize duyurduğu hem anne karnından ayrılıkta hem de cennetten ayrılıkta olduğu üzere birleşmenin

yalnızca merhametli bir aşk ile beraber gerçekleştiği ve gerçekleşebileceğidir. Yaradan’a o ilk ayrılığı, yarığı meydana getirene, öyle bir ayrılık ki bu hem cinsiyetler arası hem de insandan insana her birinin bir âlem olduğu yerde, büsbütün ele geçirilip kuşatılamaz bir ayrılık.

Dikkat ederseniz Türkçede hem dili yazarken hem de deli yazarken aynı harfleri kullanırız böylece delirmenin (dellenmenin) delmenin, dilin, deliğin yine aynı o ayrılığa, yarığa işaret ettiğini rahatlıkla görebilirsiniz. Gerçeğin yarıldığını, cinsiyetlendiğimizi, dile geldiğimizi ifade ediyorken; vücûdumuzdaki bütün deliklerin peydâ olduğunu kast ederek anlamı kuruyoruzdur, burada neyin gerçeğe ne kadar örtüştüğüne kulak vermek isterseniz şayet abdest alıp Hakkın Divanı’na varacakken neler yaptığınızı bir baştan sona gözden geçirebilirsiniz ve neyin sizi o hâlden çıkaracağını, neyin abdesti bozacağını yahut neyin sizi halk dilinde hakaret vâri bir anlam da kazanmış olan cünûp hâle gertireceğini bir düşünün. Dolayısıyla buradan insân canlısının cinsi bir münasebet sonucu, cinsî organlar vasıtasıyla dünyaya gelmediğini yaratıldığını okuyabilirsiniz.

“Yûnus bu halk içinde eksiklidir Hakk beni bilür, mecnûn olmuş çağırır dervişlik bûhtan bana”

Böylelikle de omnipotent olarak kavramlaşmış olan tümgüçlülüğün — deliksizliğin, dilsizliğin, yarıksızlığın, yarsızlığın yahut yaratımsızlığın— asla ve kat’a sahip olamayacağımız bir yerde durduğunu yeniden kavramamız gerekir, çünkü sahiden kavrayışa sokulamayacak olan tam olarak burasıdır. Öyle bir ayrılık ki bu hicran yarısından da derin olan; yaradanın bizleri yaratmasıyla, kendine yâr etmesiyle meydana gelen bu ayrılık yer ve gök arasında şeytan faalken ve henüz cinsiyetlenmiş varlıklar iken tam anlamıyla birleştiremeyeceğimiz, tamamlanamayacağımız, tam’anlayamayacağımız bir yerdedir. Bu sebeple onu, ânu tam anlamıyla herbirimiz ayrı ayrı müşahade etmemiz için, sakın ha anlamı başka bir yere götürmeyiniz, onun vekilleriyle birlikte, elçileriyle birlikte bir haber gönderdiğini görürüz. İnsanın konuşması, cinsiyetlenmesi, söz alanına taşınıp gerçeğin yarılması hususu yani bahsi geçen ayrılık tam anlamıyla burada âna, zamâna ve ânlama taşınır. Yerini tutanın yerini tutan bahsinde birincil bastırmanın yerine vârisin vârisi olarak nitelediğimiz noktaya varırız, haberi “haber getiren elçiye” getirenin de görevli bir kul olduğu hatta iradede muaf bir kul olduğu gerçeğine varırız. Ândan gelen bütün haberleri yine bir haber getirenden vasıtasıyla alan peygamberleri düşündüğümüzdeyse Âdem’den İsâ (as) değin herbirinin başını çekenin âlemlere r’ahmet olarak gönderilen Ahmet olduğunu, onun zaten hâli hazırda Sâni (ikinci) olarak adlandırıldığı görebiliriz. En nihayetinde Kur-ân, ile ismi Allâh Rahmân Râhîm diye başlar.

Dolayısıyla da hatırımda kaldığı hâliyle aktarmam gerekirse şu husus daha bir açıklık kazanacaktır; diyor ki Nebîlerin sonuncusu Âkîb (sav) her ne yaparsanız yapın takat getiremeyecek yani baş edemeyeceksiniz, ama kolaylaştırınız,

müjdeleyiniz. Bu ne anlama gelir? Her ne yaparsanız yapın günahsız birer varlık olamayacaksınız, tam teşekküllü bir î mân asla ve asla söz konusu dahi olamayacak, çünkü imkansızdır.

Unutmayalım Yûnus Emre yukarda zikrettiğimiz mısraları söylemeden önce diyor ki ‘‘ol Muhammed Mustafa, kalbî dolu bersefa, ol kaldı Hakk’dan vefa, ândandır ihsan bana’’.

Batı Felsefesi’ne atılan sert tokattan bahsederken andığımız isim olan Heidegger’in niçin bugün bu kadar üstesinden gelinemez olduğunu kavrayabilmemiz için niçin ondan önce onun söylediklerini bizzat söylemiş olan bir ismin anılmadığına dair söz etmemiz gerekir. Bu da bizi daha önceki metinlerde de ısrarla vurguladığımız neyin görüş alanından çıkarıldığı, neyin aydınlık bir yere taşınırken neyin karanlıkta bırakıldığı olmasıdır. Babayı öldürüp, başını aldıkları mahalle gitmemiz gerekir. Ve evet en önemlisi bunun başarılıp başarılmadığı tartışması başarılıysa nasıl başarılıldığı yahut başarılmadıysa nasıl başarılmadığı...

Başarıldı mı diye soracak olursanız yakın zamanda bir sevdiğimin şu mısralarıyla yeniden feryad fîgân eden bir bülbül gibi yeniden şakımaya başladığını sizlere hatırlatmak isterim. Diyor ki âşık, biz diyor vatan elden gitmesin diye dinden vazgeçtik. Bu cümlemin yıkıcılığı bir kenarda dursun evvelinde yeniden zikredildiğini duyduğumda aklıma bir hadis gelmişti, o da şu ki; eğer can tehdidi söz konusu olduğunda sizden dininizden vazgeçmeniz istenirse canınızı kurtarmak amacıyla dininizden vazgeçebilirsiniz. İlgili sözü dile getirmiş olan Nebî (sav) aynı zamanda bir elime ayı bir elime güneşi verseniz de bu davadan vazgeçmem demiştir. Burada her ikisi arasındaki farkı gözetmek anlamlı olabilir, takat getiremeyeceksiniz denilen nokta burası olsa gerek, birileri korkmadığı mukavemet gösterdiği için vatansız kalmadık elbette ama bu birilerimizin de ayn zamanda korkmadığı anlamına gelmiyor. Belki harp etmiş olanların dahi cengin sonrasında yorgun düşmüş olmalarından kaynaklı olabilir bu husus, yaratılıştta, yâr edilişte, oluşta ve tabii evvelde kusur yoktur, o sebeple geçmişin içinde debelenip vay efendim o da onlar da böyle yaptı demek yine benzeri bir korkaklığın alanında olduğumuzu da gösterebilir.

İşittiğim hâliyle aktarayım bir zamanlar benim de öyle düşündüğüm yerden ifade etmem gerekirse, vay efendim vatanın başına şunlar şunlar geçti, bizlere böyle böyle yaptılar diye şikayetlenmek bizleri, sanıyorum ikinci yeni şairlerimizden birinin ifadesiyle karısının aşüfteliğini civarındaki erkeklerin çapkınlığına bağlayan beyin durumuna düşürmekten öteye götürmüyor.

(Hatta duyduğum o ki 28’li yıllar için bir hadise aktarılır, Bursa’daki liselerde artık misyoner çalışmalarından kaynaklı olarak gençlerin akın akın Hristiyan’lığı kabul etmesi üzerine bu faaliyetlere en azından bir son vermek üzere yetkilerin yalnızca bir duvar yazısıyla “dinine sahip çık” minvalinde bir yazı yazmasına karşın, siz bizi dinimizden etmeye çalışmayın biz sizin dininize geçeriz diyerek anayasal anlamda bir savuşturmaca, anayasanın ikinci maddesi olan devletin dini din İslam’dır ibaresinin kaldırılması...)

Kılıç kınından çıktığında, velev ki bıçak boynumuza inmek üzereyken işittiğimiz korkma sesiyle feleğin çemberinden, kan gölünden geçtiğimiz, kızılca kıyametin koptuğu; cânı cânânı, ânı ânânı, vârı vârânı feda ederek edindiğimiz vatanı en nihayetinde çok sevdiğimiz dinimizden geçerek elimizde tutabildik ve il olarak muhafaza ettik. Öyle ya da böyle bir vatanımız var, yurttan, memleketten, meskenden, muhitten öte bir vatan, kibleye doğru yönelip secdeye varacağımız bir vatan... Yâ Rabbi şükür elHamdülillah diyelim, siz de içinizden gelirse güzel bir yerhâmükellâh deyin. Ancak bugün içinde bulunduğumuz koşulları ve hâli göz önünde bulundurursak hiç de iç açıcı bir noktada bulunmadığımızı görebiliriz yine işittiğim üzere son on yılda vuku bulan güzel olarak aktarılan ve fakat çirkinlikten soluk dahi alamayan vakaları düşünecek olursa kelimenin bir anlamıyla 1071’inde öncesine savrulduğumuzu görürüz.

Tüm bunlar umutsuzca mı peki? Eminim ki 1928’lerde akın akın gerçekleşen değişimlerin binlerce kat fazlası bugün gerçekleşiyor. Topluluklar hâlinde ne idüğü belirsiz düşüncelerde kimlik yitimi yaşıyoruz, yabancılaşıyoruz, önce millet olarak parçalanmış olmamız yetmezmiş gibi sülaleler parçalandı, o yetmezmiş gibi çekirdek saydığımız aileler, o da yetmedi birey kendi içinde paramparça oldu. Tüm bunlara karşın bilmemiz gerekir ki çirkinliğin, yanlışlığın, kötülüğün arttığı zamanlarda doğrunun, iyinin ve güzelin kendini göstermesi için daha elverişli koşullar doğar. En azından bir Fâtih, adının ne manaya geldiğini nihayet son birkaç sene içersinde öğrendi ve and içti olacak olanı biiznillah öldürmeye, can okumaya.

Baş elden gitti diyoruz dile kolay, serden geçtik diyoruz dile kolay. Bir zamanlar olduğu gibi, Tanzimat Fermânı öncesini kast ederek başımızın bağlı olmasının getirdiği istiklâlimiz artık pek de ser-best görünmüyor diyoruz. Birçoğumuz baş bağını çözdü, başının bağlı olduğunu sanıyor olmasına karşın biat ettiğini düşündüğü yol bildiği erkânın haricinde gayri iradi bir serseri —başiboş— gibi gafil ve hain bir yerden eyliyor... Bunu dile getiriyoruz, dile getirmekle kalmıyor, delirmişliklerimizin çılgınlıkları bizi yeniden ille de aynı âna savaş mahalline taşıyor, hala varlığın o derin vadisinden çıkamadığımızı görüyoruz, asırlar öncesinden işitilen korkma! sesinin duyulduğu yere, kızılca kıyametin koptuğu mahalle dönüyor; kızgınlığın, azgınlığın, yangının ateşin, çocuk ve kadın ve erkek çılgınlıklarının her ân kulaklarımızı tırmaladığını görüyoruz. Hâlâ!

Oradayız. Bunu kelimeler ile kitabî bir yerden ifade ediyor olmamız gerçekliğe ne denli sirayet ettiği gerçeğini değiştirmiyor, şuurumuzca görebiliyoruz vahşetin şiddetiniz. Ve fakat işittiğimiz o ses gönlümüze su serpiyor namlulara değil. Bundan sebep tüm o bahsettiğimiz hususların düğümlendiği bir alanın açıldığını bunu da yerli yerine oturtmanın vaktinin tam da bu metin aracılığıyla geldiğini söylemek istiyorum. Belki zaman içinde göreceğim ki birçoğunda olduğu gibi ilerledikçe yine yeni perdelerin kalktığı, anlamın başka bir yerinden manasını kavrayabildiğim noktalara geleceğim. Fakat bu sefer özellikle son aylarda deneyimlediğim hâliyle, ancak yazma isteği geldiğinde yazdığımı göz önünde bulundurursak, anahtara bir adım daha yaklaştığımı ki hatta kördüğümün çözüldüğünü söyleyebilirim.

Kör olan düğüm nerede çözüldü? Aşkın önüne merhameti geçirdiğim vakit olabilir mi? Merhametin aşktan da yüce bir hâl olduğunu zerre olsun kendimce duyumsayabildiğim ân olabilir mi. İstirap, feryad figân içindeyken kendime zalimce davrandığımı fark etmemle beraber öncelikle sanki bir çocukmuşumcasına avuç içlerimden öperek, kendime belki ilk defa şefkat duymamla birlikte, bana bahşedilen rahmeti, merhameti kabullenerek olabilir mi? Bir Yusuf güzelliğinden düştüğüm kuyuya ettiğim isyanı aşk ile, evvela merhamet ile göğüslediğim için olabilir mi? Haydi dokunun mısralarıma gözyaşlarınızla, varsa Hakk'dan yoksa Hakk'dan evvela rahmet ile, Ahmed'in sesiyle, iki dudağı arasından duyduğumuz. Diyor ki Allah merhametlidir, onun rahmeti gazabını daima galebe çalar, galip olan ALLAH'dır, o kullarına zulmetmez, kul ne ederse kendine eder. Dinimizi elimizden aldı diye feryad edeceğimize neden onu Allah'a kurbân ettik diyemedik? Neden baş örtüsü taktığında aynı zamanda vücut hatlarını belli ettiği için hınçla gidip onun baş örtüsünü çıkarmak istedik, niçin bizleri kendine yâr eden, yaratan Allah ki kullarına her zaman merhametli iken biz zâlimce davrandık. Niçin avuç içlerimizi öpmedik her ân?

Şurası açıktır ki milletler toplu olarak cezalandırılıyorken hesaba ayrı ayrı çekilirler, herkes eylemlerinin bir sonucu olarak gerek mükafatını gerekse cezasını iki cihanda da alır, alacaktır. Bizim payımıza ne düştü? Ne diledik, ne dile getirdik, ne konuştuk ve tabii ne eyledik de neyi yaşadık hiç düşündük mü? Dua ettiğimiz hayatların, dile getirdiğimiz hayatların, eylediğimiz hayatların, arzu ettiğimiz hayatların son-ucunu yaşıyoruz, yaşarız. Elbette bizler aciz varlıklar yani insanlar olduğumuz için ve son Nebî (sav) çoktan gelmiş olduğu, vahiy sona erdiği ve hâliyle bir peygamber olmadığımız için artık bizlere o manada bir haber gelmediğinden ilhamı gözden geçiriyor ve korkuyoruz, korktuğumuz için namus bildiğimiz canların gâvur ilinde/elinde eylemesi bizlerin canını sıkıyor. Daralıyor, yer yer umutsuzluğa dahi düşüyoruz, düşünmeksizin düştüğümüz yerde kalıyoruz. Ölümünden kaçtığımız gibi rahmetten rızıktan kaçıyoruz. Ancak hiç düşünmüyoruz bu dünyanın öte dünyanın tarlası olmasının yanı sıra, kadının da erkeğin tarlası olduğu gerçeğini,

gözden kaçırıyoruz, neden? İlmin, biliyor, bile-eyliyor olmanın ilk mertebesinin kibir olduğu için olabilir mi, gayet tabii olabilir. Şeytanın da alimler alimi olduğu söylenmez mi zaten.

(...)

-Ek başka tarihli bir yazı

“Bir gün bir sohbet esnasında, yüzümüzü niçin yüzlerce yıldır Batı’ya çevirdik de kendi eserlerimize, kökümüze ve tabii göğümüze uzak kaldık sorusu etrafında konuşuyorken, tam olarak şu cümleyi duymuştum bir arkadaşımın; bizimki o kadar zengin ve ışıltılı ki artık ona dönüp bakamıyoruz dahi, o kadar parlıyor ki görüp, seçemiyoruz dahi. Bugün ardıma dönüp baktığımda bu sohbete konuk olan arkadaşın hâlâ benzer bir körlükte kaldığı görmem içimi yakmıyor değil. Fakat burada dikkatimi çeken yalnızca karanlıkta bir şeylerin seçilmeyeceği değil, ışığın fazla olduğu ve gözün aşına olmadığı zamanlarda da seçemiyor oluşumuz, her ânı öyle olduğu gibi bu da inanın hayret verici. Seçsek dahi neyin nereden, nasıl bir kaynaktan geldiğine aldırış etmiyoruz, Antik Grek masallarını/mitolojisini büyük bir hassasiyetle okuyoruz, Almanca’daki felsefe eserlerini dahi Nasyonal Sosyalist Parti zamanında yapılan inkılabın öncesine göre okuyoruz ancak gel gelelim iş kendimize geldiğinde maalesef donuklaşıyor ve bir atalet hâlinde hâlâ bizi bu duruma hapsedenlerin elinden bir ilaç, bir kuram, bir tedavi yöntemi arıyoruz.

Meşgalem çoğunlukla okuma yazma üzerine çevrildiği için bu konular üzerine düşünme fırsatı buluyorum ki hatta bu düşüncülerin sonucu olarak da nasıl bir gayenin altında olursa olsun dünyaya ve kendimize bakışımızda öncelikle gözden geçirmemiz gereken husus olduğunu da düşünüyorum. O da şudur ki kendini göremeyen bir başkasını nasıl görsün? Yüzünü kendine çevirmek için yaşadığımız dünyada bir başka kendi ile karşılaşmanın zorunluluğunu biliyoruz ki zaten hali hazırda bir başkayla karşılaştığımız için kendimize dair bir yorum yapabiliyoruz, tabiata dair, varlığa varoluşa dair bir yorum yapabiliyoruz. İnsanın kendiyle kendi özüyle karşılaşmadan yüzünü bir başkaya çevirmesi aynî bir bakışın etrafında hapsolmasını giderek katmanlaştırır bir hâle getiriyor, bittecrübe sabit.

Fakat belki de bugün, dünyanın, devletlerin, insanî ilişkilerin alenen bir ateş çemberi altında olduğu, soluyacak nefesi dahi kaygı ile duyumsadığımız zamanlarda düşünmemiz gereken nedir? Bu içinde yaşadığımız egemenliğin kazanılması için devrilmek zorunda olan ne idi, şu an için hakim olan; anlam/arzu ve algı alanını belirleyen iktidardan önce ne vardı. Şayet bir güç elde edilmişse, daha önce o gücü muhafaza eden ellerden alınmış olması gerekiyor. Biraz konuyu şuraya getirmeye gayret gösteriyorum, 16. Hristiyan asrına vardiktan sonra yüzünü Batı’ya çeviren aydınlarımız öncesinde ne yapıyorlardı? Tabii ki de kendilerine bakıyorlardı ve dünyada yüz çevrilmeye değer bir yaşam sürdürüyorlardı bugün yaşadığımız topraklarda.

Dilerseniz tarih atlaslarını karıştırın, batıdan doğuya iyice bir talan edin resmi evrakları karşınıza çıkacak olan; kapitalizm ya da medeniyet henüz hakim değilken güç kimin elindeydi? İçinde yaşadığımız topraklarda yeryüzünü himaye altına almış insanlar yaşıyordu, belki değerlerinde, belki tabii oldukları akideden, belki tam da ifade ettiğimiz gibi yaşamaya değer görülen yaşantılarından taviz verdikleri için gücü giderek kaybettiler, ve neredeyse artık kaybedilen gücün failleri tarafından yutulmaya yakınız. Bunu toplumsal yaşamın her anında görebilirsiniz. Sağlıklı çocuk artık çok az doğuyor, insanlar 30'larına 40'larına gelseler dahi artık yaşamda erişkin bir mana yahut anlam'a tutunamıyorlar derken inanın şaka yapmak istemiyorum. Bunları her yazdığım da canım da yanıyor.

Peki Yûnus Emre'nin birkaç beyitini hem de hiç aşına olmadığınız bir lisân ile paylaşarak neyi amaçlıyorum? Bugün neredeyse birçok sorunun faili olarak görünen köke kaynaklık ediyormuş gibi duyulan ve insanlar tarafından öp öz Türkçe olmasına rağmen öcü gibi bakılan harflerle ne işimiz var bizim? Ya da aradığımız sorunların çözümünü niçin ille de dilin, lisânın alanında ve o alanda yani; zamanın yersiz yurtsuz topraklarında açmış güzel çiçeklere, şâirlere, insan şuurunu belirleyen ve böylelikle haddi hududu menzili belirleyen şerefli mahlukatlara dikkatinizi çekiyorum? Çünkü anahtarı tam da yüzümüzü çevirirken kaybettiğimizi, bu gayıpla birlikte kendimizi de ğaib ettiğimizi düşünüyorum, aslında düşünmüyorum bunu biliyorum. Bir başka'ya yüzünü çevirirken kendine yüz çevirmemeli insan... Şayet Yahudi Levinas'ın söylediği üzere yüz yüze olmak, karşılaşmak, birbirinin sorumluluğunu üstlenmekse, her iki varlığın da gözetilmesini zorunlu kılar bu, ki mesuliyetimizi bilelim.

Ama şunu bugün olağan acımasızlığıyla ve gerçekliğiyle duyabiliyoruz, bir koltuğa iki karpuz sığmıyor, iki hâkim, iki başın mevcudiyeti ancak savaşlarda oluyor, o da kısa süreliğine tabii. Biri diğerini galebe çaldığında galip geldiğinde, galebalık (kalabalık) kesb ettiğinde iş işten çoktan geçmiş oluyor. Ve gücü eline geçiren, devirdiği gücü besleyen kaynakları da kesip kökünü kurutmaya gayret gösteriyor, çünkü insanın insanı tanınması her ne kadar sevgi ile gerçekleşir diyerek övgüler dizsek de, sözü söyleyen niçin binlerce yıldır kılıç oluyor anlamaya yanaşmıyor muyuz? Ve söz tabii, niçin kılıçtan daha keskindir derler hiç düşündünüz mü? Savaşın muzafferi mağlubun kılıcını elinden alır, sözünü elinden alır da ondan; sözünü elinden almak içinse o söze kaynaklık eden şuur besleyen şairlerin dallarını kırıp koparır, kökünü kazımak ister ki bir daha yeşermesin.

Şimdi dönün bakın etrafınıza, entelektüel kumaşlara bürünerek tv ekranlarına insanların sık sık Yûnus Emre'den bahsettiğini göreceksiniz, hangi birinin Yûnus'u sahiden kalpten, harfin özüne sadık kalarak okuduğunu gördünüz. Birkaç hatta belki bir isimden başka inanın aklıma hiç kimse gelmiyor. İşin zorluğu nerede biliyor musunuz, harfin, sözün, kılıcın, şuur'da şiir'de yetişen

güzel bahçelerin talan edildiği mahâlle dönmeden ne kendimizi tanıyabiliyoruz ne bize kaynaklık edenleri. Zamanın o dehşetli anlarına dönmeksizin insanın kendiyile karşılaşmasının mümkün olmadığını söyleyen onlarca Batı filozofu saysam size inandırıcı gelecek mi? Öyle gergin hatlarla çevrilmiş bir engel var ki bir bilinç alanıyla yek diğeri arasında, Yahudi Freud'un söylediği üzere boncuktan örülmüş Tanrılara boyun eğdiremeden cehennemi ayağa kaldıramıyoruz...

Peki fark nerede, Yûnus Emre'yi Freud'dan ayıran o can alıcı nokta neresi? Bunu kıyas edebilecek şuuri alana kavuşmamın hem kendimle hem de koca bir varoluşla bir dolu savaşlar geçirmek, bir dolu canlara kanıp sevişmek, felekten nice geceler çılmak, bilmem günde kaç vakit âlemde akmak zorunda kaldığımı belirtmek isterim. Evvelden beni ve yazdıklarımı okuyanlar bilir, bir zamanlar 'ne tanrı ne efendi' diyerek isyan bayraklarını kaldırmışlığım ve devamında başına buyruk, kendine bir baş arayan, belki kesilmiş olanı yerinden edilmiş olanı arayan; belki başı döndükçe, hararetlendikçe varlığın cereyanı, kaygılandıkça kalbin hezeyanı yuvasına yereleşen bir başı kim bilir...

Ancak önünde sonunda geldiğim yer şurası Yûnus Emre'nin yanında mı olacağım Freud'un mı? Goethe'nin o meşhur eserinde ruhunu şeytana satan Faust'u mu olacağım yoksa "yer gök yaratılmadan, can bedene girmeden, şeytan lâin (lânet) olmadan, arş oldu seyrân bana" diyen aşığın tarafında mı? Lacan'ın Freud'un külliyyatına dair yaptığı gayet önemli bir yorum var, o da şu ki onun bütün eserlerinde yalnızca bir defa geçen bir kavram var: *gesamt ich* (bütünsel ben). Yalnızca aktarım aşkı hususunda bu kavramı yahut bir kavrayışa sokulamayanı dile getiriyor. Bu size hiç şaşırtıcı gelmiyor mu, ömrü billah yalnızca bir defaya mahsus zikrettiği bir kavram o da yalnızca aktarım aşkı noktasında... Aşk bir Yahudi için nasıldır, Muhsin bir Müslüman için nasıldır, sizce de tartışma burada düğümlenmiyor mu? Yahudi bir anadan doğmamışsanız şayet bir Yahudi olamazsınız, ve Meryem oğlu İsa'nın (a.s) göğe ağdığını, yeniden geleceğini ikrar eden zümreleri tenzih ederek söylemem gerekirse her bir Yahudi bu dünyada birer Tanrı'dır, diğerleri (Yahudi bir anadan doğmayanlar) hayvandır ve emre tabii olmak zorundadır...

Bir zamanlar benim yanılgıma da kaynaklık eden nokta şurasıydı, insan sahiden güzel bir ahlakı kuşanmış birileriyle karşılaşmadan; gerçekten güzeli, iyiyi ve doğruyu ikrar eden, yaşamında onu olduğu gibi eyleme koyan birileriyle karşılaşmadan ne güzelden anlıyor, ne iyiden ne de doğrudan, yalnızca şu yaşadığımız dönemde artık ben'lere ayrılarak paramparça edilen bizliğin olağan yalnızlığıyla ufukta gelecek olan Godot'ları bekliyor; bu nafîle bir mitolojiye, inanca tutunmaktan başka nedir? Etik estetiğin bir şubesidir diyen filozofu dahi umursamayacak kıvamda bir bilinç alanından ne beklenir sizce? Düşman öyle bir düşman ki yaşadığımız topraklarda neyin iyi güzel ve doğru olarak zikredileceğini bildiği için bugün iyinin güzelin ve doğrunun maskesi ardına saklanarak yapacağını yapıyor; insanların da çıkıp bu mu sizin iyi güzel ve

doğru dediğiniz diyerek giderek bir hasım bilmeye başlıyor. Bir zamanlar tam da bunları düşünmemiş olsam niçin bunları tekrar tekrar ikrar edeyim değil mi?

Gelelim Yûnus'un söylediklerine... Başta onun birkaç beyitinden aldığım ilhamla içimden dökülenleri paylaştım sizinle şimdi zihnimin el verdiğince ilk aktarılan beyitlerin benim için ne manaya geldiğine dair kısa bir kelam edip noktalayacağım. Eğer biraz olsun psikanalize dair kafa yormuşsanız, psikanalizin mitolojisinin dürtüler olduğunu bilirsiniz. Hatta daha önce de kendi kavrayışımın dile getirdiğim bir sözce vardı, bunu dürtünün tamamıyla biyolojik/hayvani köklerden gelmediğini bir efendinin sözü/kılıcı/erki ile belirlendiğine dikkat çekmek için derlemiştim; dürtünün mayasını insanın efendisi yoğurur şeklinde bir ifadeydi bu. Neye dikkat çekiyoruz, tam anlamıyla insanın bir hayvan olmadığına, efendisinin sözüyle kılıcıyla erkiyle arzusunu şekillendirdiğine. Bunu her ne ihtimale karşın 1960'ların Fransa'sında ikrar eden Lacan'a da teşekkür etmek gerek her ne kadar Babanın adları adlı semineri yayımlamaya cesaret edememiş olsa dahi, kim söyledikleri için canından olmak ister ki; desem öldürürler demesem zaten ben öldüm diyen Karacoğlan mı?

Analize, yani bizim kendi ifademizde can çözümüne dahil olan analizan (can okur), analizin ilk yıllarını nasıl bir efendiye tabii olduğu sorusuyla geçirir, arzusunun ağlarını ören, haz hoşnutsuzluk dengesini oluşturan efendinin sözüyle nasıl şekillendiği sorusuyla epey bir zaman harcar. Yani arzunun bir efendi sözüyle nasıl mayalandığının, dürtünün hamurunun efendi'ce nasıl yoğrulduğunun izini sürer, böylelikle ancak oradan bir varlık gösterecek noktaya varır... Yûnus'a gelmekle, Yûnus ile başlamakla asıl mesele dürtünün hamurunun nasıl yoğrulduğu değil, insanın arzusunu çözümlenmediği vakit okunmadığı vakit zaten işgal edildiği yerden zapt edildiği yerden üryan olacaktır. Fakat gayemiz neresi, Kilise'nin sözüne biat ederek Freud'un öğretisinin american way of life şiarına hapsolması mı, bunun mu takipçisi olacağımız, bir gaye olarak kendimize bunu bu benimseyeceğiz?

Sevdiğin seni senden eyleden. (Harekete geçirici manasında duyabilirsiniz bunu, dürtünün bir harekete geçirici olduğunu göz önünde bulundurursanız o mayanın nasıl örüldüğünü de buradan anlayabilirsiniz. Hem o anlama geldiği gibi hem de sevdiğin seni senden iyle'den, ileten olarak da okuyabilirsiniz, insan kendi alın yazısını da böyle okusa gerek... eyleden manası hem eyle'mlerimize şekil veren bir yerden hem de "seni senden eyleden/seni senden alan" senden öte bir sen'e eyleten-ileten manasında.)

Nire gidersen ol yana giyden. (Bir harekete geçirici olarak bahsettiğimiz ve eylemi, iletişimi kapsayan bir yerden aktardığımız için, daima yanımızda, canımızda, başımızda taşıdığımızı da; bizimle birlikte g-iyden, iten, eden, eyleden bir anlama işaret eder.)

Sevdiğinden öte hiç menzilin yok. (Aslında daha geniş bir yoruma tabii tutmak daha anlamlı olacaktı fakat yazıyı burada sonlandırmak istediğim için daha da uzatmak istemiyorum, tekrar tekrar okursanız umarım kalbinize değecektir. Ömründe bir defa bütün ben'i zikretmiş olan'dan her ân zikretme gayesi taşıyana geçmek biraz baş döndürücü olsa gerek. Burada dikkatinizi çekeceğim yer yalnızca, menzil yazacakken mezil yazıyor olmam, mezil'in sözlük anlamı şöyle; daralıp sırrını ifşa eden, kararı (dayanma gücü) kalmayan ve çok zayıf düşen. Biraz yine Yûnus'un söylediği yere çıkıyor gibi, Enbiya'ya uğramaz ise yolun, göçtü kervan kaldık dağlar başında... Genel anlamıyla da insanın sevdiğinden öte bir haddi hududu olmadığına işaret ediyor, ki bu hem arzuyu baştan sona düğümleyen, istek-ihtiyaç-arzu üçlemine ören bir yerden, efendinin menzili belirlediği bir yerden duyulmalı hem de bilincin/şuurun sınırlarının çizildiği yerden.)”

Buraya bu yazıyı eklememin sebebi artık bir durak noktasına ihtiyaç duymamdan kaynaklanıyor. Yukarıda yazının sonunda kastettiğim hâliyle son aylarda bu metinler dizisini ve inşallah kitabı yazma sürecimde şuura gelmiş olan bir hususu dile getirdim. Sitemkâr bir tavırla belki kırılganlığımı beyân ettiğim yerde hem kendim için hem de beni benden eyleden vâris/âyine aşığım/aşıklarım için bir noktayı açıklığa getirmem gerekti. Çünkü tüm bu can okuması serüveninde bana yol göstermiş olan, derin vadilerinde sırtımı kollamış şaire/aşığa haksızlık etmek istemem. Ancak tüm bu yazılar boyunca baş elden gitti, gayri iradi bir yerden kuşatıldık derken ihmal ettiğim ya da ihmal edildiği bir yerde, ilhamı gözden kaçırdığım nokta şurası ki; belki de tam da baş elden gitmesinden kaynaklı olarak aşktan titreyen bacaklarımızı korku ve kaygıdan titrer sandık, yaradan için kurbân ettiğimizi elden avuçtan gitti sandık, sanmakla kalmadık, ândıkça kurduk, kurdukça kurbân olduk...

Vesselâm!